

Az erdélyi-fehérvári székeskáptalani jegyzőkönyvek/ jegyzőkönyvi kivonatok az 1953–1961. évekből

Fontos egyháztörténelmi eseményekkel, személyiségekkel kapcsolatos székeskáptalani jegyzőkönyvi kivonatokat közlünk az 1953–1961. évekből. Mindegyik okmány előtt néhány mondatban összefoglaljuk a dokumentum lényegét és üzenetét, ahol szükségesnek láttuk, magyarázatot is írtunk a bevezető részben vagy a lábjegyzetben. A kifejezések latinus formáit a hitelesség kedvéért meghagytuk.

Közli: Marton József

Kovács Béla „Ordinarius”-i mivolta nagyon bizonytalannak látszik. A Székeskáptalan „megerősítése” nagyon ingatag. Nem véletlen, hogy ez a téma újra és újra tárgyalásra kerül.

JEGYZŐKÖNYV

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1953. jan. 22-én tartott üléséről.¹

Az ülésen megjelent Kovács Béla egyházmegyei Ordinarius substitutus.

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 4–1953. Az egyházmegyei Ordinariussal kapcsolatos kérdések ügyében.

¹ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 527. lap.

Határozat. Székeskáptalan megállapítja, hogy dr. Jakab Antal után kijelölt Ordinarius, Márton Mózes csíkszentdomokosi plébános soha nem jelentkezett, Ordinariusi megbízását nem igazolta, s így a 334. can. alapján a canonica possessiot, s ezzel kapcsolatosan a iurisdictioniót soha el nem nyerte. Így minden iurisdictioniós cselekedete, nevezetesen egy következő Ordinarius kijelölése semmis és érvénytelen. (Lásd 1952. febr. 11-i ülés jegyzőkönyvét Márton Mózes kijelölése időpontjáról.)

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

Jellemző, hogy a Márton Áronhoz hű kanonok letartóztatásáról a káptalani ülésen meg sem emlékeztek, nevét is románosan írja Boros József.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1953. márc. 2-i üléséről.²

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 15–1953. Mivel dr. Macalik Viktor káptalani leltárfelelős eltávozott,³ szükséges más leltárfelelős kijelölése.

Határozat. Káptalan felkéri dr. Péter Antal kanonokot e teendők elvégzésére. Dr. Péter Antal vállalja a megbízást.

Sz. 17–1953. A Papnevelde fegyelmi bizottsági tagságról Oláh Dániel lemondván, a gazdasági bizottság tagsági kötelezettség-

² Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 529. lap.

³ Dr. Macalik Győzöt már 1951. aug. 24-én tartóztatták le, s nem „eltávozott”.

gének pedig a nem helyben lakó Bikfalvi István nem tehetvén eleget, szükséges e bizottságok újjászervezése.

Határozat. Hozzájárulunk, hogy a fegyelmi bizottságba dr. Rejőd Tiborc és dr. Köpeczy János theol. tanárok, a gazdasági bizottságba Boros József és dr. Faragó Ferenc kanonokok neveztesse ki.

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

A Jegyzőkönyvben a két számozás ebben a sorrendben található. Ezért jogos a kérdés: vajon Alexander Cisar ügyének rendezése indította-e a káptalani tagokat, hogy tárogatózzanak Márton Áron püspök szabadulásáról.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1953. szept. 28-i gyűléséről.⁴

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 50–1953. A minisztérium értesít, hogy Cisar érseket elismerte a bukaresti érsekség kormányzójául.

Határozat. Örvendetes tudomásul szolgál. Az érsek urat üdvözljük a vicarius úr útján.

Sz. 45–1953. A ft. Főhatóságot felkérjük, keressen módot és lehetőséget annak megtudására, nem lenne-e lehetséges lépéseket tennie a Főhatóságnak és Káptalannak oly irányban, hogy Már-

⁴ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 530. lap.

ton Áron püspök úr hazatérve az egyházmegye kormányzatát átvehesse.

Határozat. Ily irányban megkeressük a Ft. Főhatóságot.

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

Nem tudni, milyen indíték alapján, de a Székeskáptalan Márton Áron szabadon bocsátását kéri.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1954. márc. 4-i üléséről.⁵

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 1–1954. Márton Áron püspök úr, dr. Boga Alajos kanonok,⁶ Vasvári Aladár plébános amnesztia ügyében a Káptalan határozat alapján kérés adatott le.

Határozat. Tudomásul szolgál.

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

⁵ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 536. lap.

⁶ Dr. Boga Alajos ekkor már halott.

Bikfalvi István megtagadja Adorján Károlynak az engedelmességet.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1954. június 26-i üléséről.⁷

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 27–1954. A főhatóság rövid úton közli, hogy Bikfalvi István⁸ alvinczi plébános az Ordinariushoz írt levelében az engedelmességet megtagadta, nem ismervén el az Ordinarius joghatóságát.

Határozat. Bikfalvi Istvánt az alvinczi uradalom vezetésétől elmozdítjuk. Első lépésként felkérjük Kellner Ferenc püspöki uradalmi intézőt, hogy az alvinczi uradalom állapotát, anyagkészletét, pénztárat, felszerelését vizsgálja felül s arról tegyen jelentést.⁹

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

⁷ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 536. lap.

⁸ Bikfalvi István az alvinci birtokok kezelője, Márton Áron hűséges papja, 1940–1945 között belényesi kormányzó. A későbbi szolgálataiért is Márton Áron kanonoknak nevezte ki.

⁹ A vizsgálat alatt minden rendben találtatott. Lásd 1950. jún. 30-i ülés jegyzőkönyvét. In: Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 540. lap.

Amint Macalik Győző haláláról értesül a Székeskáptalan, a kegyelet hangján írnak, de a nagyprépost ügyét ellenszenvvel kezelik.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1954. aug. 10-iki üléséről.¹⁰

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 36–1953. Hivatalos értesítés igazolja, hogy dr. Macalik Győző theologus kanonok az 1953. év aug. 17-én elhalt.

Határozat. Székeskáptalan őszinte megilletődéssel vett tudomást érdemes, munkás kartársa elhunytáról. Emlékét kegyelettel őrizzük. Érette az ünnepélyes gyászmisét e hó 17-én végezzük el.

Hagyatékával szemben a főhatóság nem támasztott igényt, miután a megboldogult könyvei a papneveldének jutottak.

Sz. 37–1953. A 29–1952. sz. alatt a nagypréposti javadalomra vonatkozó határozattal kapcsolatosan.

Határozat. A kényszerítő körülmények között létrejött káptalani határozatot Káptalan kezdettől fogva semmisnek és érvénytelennek tartotta. Erről a főhatóságot egyelőre szóbelileg értesítjük.

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

A néhány tagra zsugorodott székeskáptalan az állami hatóságokkal kollaborálva négy éven keresztül törvénytelenül kormányozta a gyulafehérvári egyházmegyét. Márton Áron kiszaba-

¹⁰ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 542. lap.

dulása a börtönből megzavarta őket. Lépmi kényyszerülnek. A zavartságot abból is megállapíthatjuk, hogy a jelenlevők felsorolását megelőzi a tárgyalt témák rögzítése.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. jan. 18-án tartott üléséről.¹¹

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Az 1. pontnál jelen van Kovács Béla Ordinárius (Sic!) úr is. Sz. 1–1955. Vicarius generalis jelentése a püspök úrral Bukarestben folytatott megbeszélésekről.

Határozat. A vicarius úrnak köszönetet mondunk a nehéz, hosszú és fáradságos tárgyalásokért és az erről adott írásbeli jelentésért. A jelentés pontjait megfontoljuk és észrevételeinket később megtesszük.

K. m. f.

Boros József
elnök

dr. Faragó Ferenc
jegyző

A székeskáptalani ülésen hozott három határozat igen sok mindent elárul. Mindegyik külön értekezést kíván, itt most szó szerint közöljük a szöveget mai magyar helyesírással, de a megfogalmazást eredetiben hagyva:

¹¹ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 545. lap.

JEGYZŐKÖNYV

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. jan. 26-i üléséről.¹²

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok és Kovács Béla Ordinárius (Sic!).

Ad. 1–1955. Megfontolás tárgyává téve a Vicarius úr jelentését

Határozat. Tekintve püspök úr azon óhaját, hogy Gyulafehérváron a helyszínen ismerje meg a tényleges álláspontot és az utolsó öt év munkájának fejlődését, tekintve továbbá, hogy Őméltósága azt is kifejezésre juttatta, hogy amíg nem fogja jól megismerni ezeket és míg nem fogja törvényesen megoldani elítélésének ügyét, nincs abban a helyzetben, hogy átvegye a vezetést, azon a nézeten vagyunk, hogy a Káptalan nevében dr. Faragó Ferenc kanonok és Kovács Béla mint Ordinárius utazzanak Bukarestbe és beszéljék meg püspök úrral a következőket:

1. Vajon a püspök úr beleegyezik-e abba, hogy a vezetés átvétele nélkül Gyulafehérvárra jöjjön a lehetőségek megállapítása végett, és a helyszínen tanulmányozza a tényleges álláspontot és az összes munkákat.
2. Vajon a püspök úr hozzájárul-e ahhoz, hogy amíg tökéletes felvilágosítást szerez, a tényleges vezetés a vezetők felelősségére folytatódjék, biztosítva az állammal való összeköttetést.
3. Vajon beleegyezik-e a püspök úr abba, hogy a jogi problémáknak a minisztériummal való megtárgyalásait későbbre halassa, miután püspök úr az egész helyzetről tiszta képet nyert, mikor ezek a problémák kedvezően lesznek elintézve

¹² Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 545–546. lap.

s püspök úr meggyőződhetik, hogy a vezetést átveheti és miután törvényesen meg lesz oldható az Ő személyi helyzete is.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

A püspök úrral való tárgyalásokat a székeskáptalanban átgondolják, a határozatokat írásba foglalják. Az elnöklő Boros József tudatában van annak, hogy Márton Áron 1940-ben is magához kérte a Székeskáptalan jegyzőkönyveit; ajánlatos, hogy jó színben tűnjenek fel.

JEGYZŐKÖNYV

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. febr. 10-i üléséről.¹³

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok, s Kovács Béla Ordinárius (Sic!).

Ad. 1–1955. Székeskáptalan az Ordinarius, a Vicarius és dr. Faragó Ferenc kanonoknak a bukaresti tárgyalások és megbeszélésekről adott felvilágosításai után a következőleg

Határozott: Székeskáptalan tagjai egyhangúlag és határozottan kívánják, hogy a püspök úr mielőtt térjen haza és vegye át az egyházmegye kormányzását. Székeskáptalan ezen egyöntetű álláspontján kívül más álláspont nem is lehetséges.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

¹³ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 545–546. lap.

Márton Áron haza nem térésével kapcsolatban felmerült joghatósági gondok gyötrik a Székeskáptalant, csak az nem világos, hogy most ki számára fogalmazták meg álláspontjukat.

JEGYZŐKÖNYV

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. febr. 12-i üléséről.¹⁴

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Jelen van Kovács Béla Ordinárius is (Sic!).

Ad. 1–1955. Püspök úr hazatérésének ügyében

Határozat. 1. A püspök úr nem hazatérése esetén a jelenlegi vezetők jurisdictioja teljesen kétséges lesz. Ha nem jelöl ki Ordinariust, vagy nem nevez ki vicariust, végleges akadályoztatása esetén, nem lesz jurisdictioval rendelkező vezető.

2. Az anarchia a papság körében még nagyobb lesz. Eddig kétféle vélemény volt, ezután feltétlenül többirányú lesz a szakadás.

3. A híveknek nyugtalansága és elkeseredése határtalanná fokozódik, mert a püspöknek mostani átmeneti távolmaradása is nagy feszültséget és nyugtalanságot okoz.

4. Ha a püspök nincs itthon, s ezáltal nincs jurisdictioval rendelkező vezető az alba-iuliai (sic!) egyházmegye élén, akkor az alba-iuliai központ nem képviselheti a többi egyházmegyét sem az állam felé, minthogy erre a képviselőre csak a jurisdictioval rendelkező személy kapott engedélyt a Szent-széktől.

5. A püspök haza nem térése a Papnevelő Intézet egyházbizalmi alapjait is megrendíti és ezzel létezését és működését lehetlenné teszi.

¹⁴ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 547. lap.

6. Mindezek egybefoglalva azt jelentik, hogy a püspök úr haza nem térése esetén az erdélyi kath. egyház élete és működése lehetetlenné válik.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

Márton Áron átvette az egyházmegye kormányzását. Érdekes, hogy februártól májusig a székeskáptalan nem ülésezett, pedig a nagy esemény márciusban történt.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. május. 16-iki üléséről.¹⁵

Jelen vannak: Boros József elnök, Adorján Károly, dr. Péter Antal, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 11–1955. Püspök úr átvette az egyházmegye kormányzatát, arról értesít.

Határozat. Tudomásul szolgál.

Sz. 12–1955. Dr. Boga Alajos kanonok haláláról hírek terjedvén el.

Határozat. A sigeti Penitenciar vezetőségétől halotti bizonyítványt kérünk.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

¹⁵ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 547–548. lap.

A püspöki javadalom kezelését a Székeskáptalan magához ragadta a főpásztor börtönévei alatt. Nyilván tisztázni kívánta Márton Áron a további eljárást.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. aug. 25-i üléséről.¹⁶

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 19–1955. Egyházmegyei nyugdíjintézet létesítése.

Határozat. Nem tartjuk célszerűnek külön nyugdíjintézet létesítését, de bent óhajtunk maradni az állami nyugdíjintézetben.

Sz. 23–1955. A püspöki javadalom kezeléséről

Határozat. A főhatósággal közöljük álláspontunkat: 1. a javadalom kezelője és élvezője kizárólagosan a javadalmas püspök. 2. a „püspökség” címen történt kezelés és a pénzkezelés egyesítése a javadalom és javadalmas érdekében történt. 3. a javadalmas püspök bármikor kezelésbe veheti javadalmát, kivonva a pénzkezelést a „püspökség” közös pénzkezeléséből és az állami ellenőrzésből. 4. míg a pénzkezelés közös, addig is a javadalom bevételei és kiadásai külön nyilvántartandók, hogy az évvégi zárlatnál megállapítható legyen a tiszta jövedelem, illetve ráfizetés. 5. Székeskáptalan joga csak a törzsvagyonnak – a vis majoron kívüli – sértetlen megőrzésének ellenőrzése.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

¹⁶ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 549. lap.

Dr. Boga Alajos elhunytáról

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1955. okt. 1-jén tartott üléséről.¹⁷

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Ad. 12–1955. Bár hivatalos halotti bizonyítványt nem sikerült szerezni, az adott nyilatkozatok alapján megállapítható, hogy Dr. Boga Alajos kanonoktársunk 1954. szept. 14-én a sigeti fegyházban meghalt. Kiváló és derék kanonoktársunk elhalálozását őszinte részvétellel vesszük tudomásul, imádkozunk érte, s emléket kegyelettel őrizzük.

A Ft. Egyházmegyei Hatóságtól esetleges utasításokat kérünk.

A rokonokat felkérjük, hogy megbízottjukat küldjék fel a hagyaték elintézése végett.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

Márton Áron visszatérte után is (esetleg az ő érdeklődésére) kissé megkésve kéri a Székeskáptalan a minisztériumot, hogy Sándor Imrét engedjék szabadon, mert ekkor már halott volt.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1957. febr. 2-i üléséről.¹⁸

¹⁷ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 550. lap.

¹⁸ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 560. lap.

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 1–1957. Sándor Imre nagyprépost hazatérése ügyében.

Határozat. Székeskáptalan kérvényt ad be a minisztériumhoz nagyprépost hazatérése kieszközlése érdekében.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

Az egyházmegyei nyugdíjintézet ügye

JEGYZÖKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1957. ápr. 12-én tartott üléséről.¹⁹

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 9–1957. Az egyházmegyei nyugdíjintézet felállításával kapcsolatosan szükségessé vált az Egyházmegyei Alapítványi Hivatal újjászervezése.

Határozat. a) Az Egyházmegyei Alapítványi Hivatalt a régi szabályok alapján újraszervezzük. b) A Hivatalnak két osztálya lesz: 1. az egyházi nyugdíjintézet 2. Az egyházm. alapok osztálya. c) Az elnöki tisztre felkérjük s azonnal megbízzuk Boros József kanonokot. d) Dr. Faragó Ferenc kanonokot kérjük, hogy az egyházm. alapok kezelésénél továbbra is segíteni szíveskedjék. e) Az egyházi nyugdíjintézethez két új tisztviselő állás szervezendő és egy irodaszolgai állás, az alapokat eddig kezelő Balogh Anna fél napi munkaidővel dolgozik a

¹⁹ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 561–562. lap.

nyugdíjalapnál. f) A két új állásra Gyulai Irmát és Mátyás Ilnát jelöljük ki. Irodaszolgát később jelölünk ki. g) Az új alkalmazottak fizetését a nyugdíjalap adja. h) Az Alap. Hivatal helyisége Sándor Imre javadalmi lakásának két szobája lesz – egyelőre. E lakást jelöltük ki, mert: így mentesül a lefoglalás mindig fenyegető veszélyétől, s némi jövedelem lesz, melyből az adók és a legsürgősebb javítások költsége fedezhető lesz. A tanácsterem bármikor átköltöztethető az Alap. Hiv. helyiségébe s így egy szoba azonnal rendelkezésére áll Sándor Imrének.

Sz. 13–1957. Az egyház és állam közötti viszony ügyében.

Határozat. Régi álláspontunkat fenntartjuk, e viszonyban meg kell találni a modus vivendit.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

Márton Áron kényszerlakhelyével kapcsolatban röviden reagál a Székeskáptalan.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1957. július 15-én tartott üléséről.²⁰

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 32–1957. A püspök úr kényszerlakhelyére való utalása.

²⁰ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 564. lap.

Határozat. Az ügyre vonatkozó „pro memoria”-t levéltárba helyezzük

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

Dr. Fejér Gerő kontra Sándor Imre:

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1957. szept. 25-én tartott üléséről.²¹

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 50–1957. Dr. Fejér Gerő kanonok felmentést kér Sándor Imre hetessége helyettesítése alól.

Határozat. Székeskáptalannak nincs joga felmenteni őt e kötelesség alól.

Sz. 56–1957. Sándor Imre nagyprépost halála.

Határozat. A halálról szóló szóbeli értesítés után a Penitenciarak igazgatóságától halotti bizonyítványt kérünk.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

A békegyűléseken való részvétel ügye. Sok mindent elárul a Mellékletben megfogalmazott álláspont. Ha Márton Áron jelenlétében mertek így nyilatkozni, mennyivel inkább a börtöni idő-

²¹ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 565. lap.

szakában. A második ügy a Vallásügyi osztály által szorgalmazott katolikus nyugdíjintézet felállítása, ami végül is megvalósult, a gyulafehérvári egyházmegye is belekényszerült.

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1958. december 29-én tartott üléséről.²²

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

Sz. 42–1958. A békegyűléseken való részvétel ügye.

Határozat. Megfontoljuk a szükséges teendő lépéseket. Lásd Melléklet.

Sz. 42–1958. Egyházm. nyugdíjintézet ügye.

Határozat. A követendő eljárás elveit kidolgozzuk. Lásd Melléklet.

Melléklet (42–1958.): Dr. Nemeček József rektor úr jelentése szerint a központi papságnak a békegyűlésektől való tartózkodása a Departament véleménye szerint a „megszervezettség” jellegét mutatja és nem lehet a Főpásztor tiltó rendelkezésére hivatkozni, minthogy az egyházmegyei papság egy jó része jár a békegyűlésre minden egyházi szankció nélkül.

A mindjobban elmérgesedő kérdés rendezésére annál is inkább szükség van, mert a többi Ordinarius urak már intézkedtek a saját egyházmegyéikben.

A Iași-i Ordinarius saját maga is jár a gyűlésekre és papjainak általában ugyanerre engedélyt adott.

²² Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 571. lap. A megjelölt helyen külön gépelt oldalak beragasztva a 42. és 43. számú témákhoz.

A temesvári Ordinarius a papoknak engedélyezte a gyűlésekre való járást.

A szatmári Ordinarius az espereseknek ad megbízást a békegyűléseken való megjelenésre és azokon magát képviselteti.

Tehát az országban élő papok nagy része főhatóságának engedélyével és utasításai szerint jár a békegyűlésekre.

Hit és erkölcsi tanítás szempontjából nem látszik tilosnak a részvétel, mert az országunkban materialista-marxista alapon álló tényezők irányítják a békemozgalmat, viszont ugyanilyen tényezők irányítják az állami és társadalmi élet egyéb vonatkozásait is, és a gondviselő Isten akarata, hogy ebben az életkeretben éljünk.

A jelenlét nem jelenti a vallásellenes világnézet helyeslését, sőt alkalmat arra, hogy a békére vonatkozó keresztény egyházas fel fogásnak hangot adhassunk.

Sándor Imre provikárius által 1950. május 15-én kézhez vett szentszéki intézkedés engedélyt adott az akkor aktuális stockholmi békenyilatkozat aláírására ezzel a záradékkal: „a fenti nyilatkozatot aláírom a krisztusi igazságon és szereteten alapuló és az egyház feje, a római pápa által mindig hirdetett béke szellemében.”

A megoldásnak több lehetősége áll fenn:

a) A papság engedélyt kapjon a békegyűléseken való megjelenésre azon figyelmeztetéssel, hogy amennyiben azon nyilatkoznia szükséges, akkor az előbb említett szentszéki utasítás szellemében nyilatkozzék.

b) A főesperesek utasítást kapnak a békegyűléseken az egyház képviselőjére.

c) Az egyházmegyei hatóság a központi papsággal tart megbeszéléseket a béke ügyében, megtárgyalva a Szentszék békenyilatkozatait, a békére vonatkozó biblikus, dogmatikus, morális

gondolatokat és irányításokat. Ezen megbeszélések anyagát a kóronagyüléseken közli a kerület papságával.

Mivel a Departament kijelentése szerint a békegyűléseken való részvétel szigorú állampolgári kötelesség, melynek elmulasztása büntető eljárást von maga után, amennyiben az ügy általános rendelkezést nem nyer, miként a vidéki papság, úgy a központi papság körében is, részt fognak venni a békegyűlésen.

Melléklet (43–1958.): Dr. Nemeček József papneveldei rektornak Begu V. jelezte dec. 23-án, hogy az öt egyházmegye által elfogadott egyházi nyugdíjintézeti szabályzatot Pleşca Iaşi-i ordinarius nyújtotta be a Departamentnek állami jóváhagyás végett. Amint a jóváhagyás meglesz, hozzáfognak a bukaresti központ megszervezéséhez.

A gyulafehérvári egyházmegyére származható károk:

a) A jelen évtől nyugdíjra jogosultak sem az államtól, sem az egyháztól nem kaphatnak nyugdíjat.

b) Nem lesz ingyenes orvosi segély, kórházi ápolás, fogkezelés, temetési segély stb.

c) Az egyházi nyugdíjintézet megszervezésénél és beindításánál, a központi tisztviselők kiválasztásánál, kinevezésénél nem lesz beleszólási lehetőség.

d) A betegsegélyező díjakat nemcsak az állami fizetés után, de a saját alapból adott fizetések után is az egyházi nyugdíjpénztárnak kell befizetni, ha az államnak fizetné is az egyházmegye és az állam elfogadná, átutalja a nyugdíjintézet javára. Külön nyugdíjintézet beállítása és ennek javára a betegsegélyező díjak tartalékolása törvényellenes.

e) A világi egyházi alkalmazottak élni fognak azon jogukkal, hogy egyénileg is beléphetnek a nyugdíjintézetbe, nagyon valószínű, hogy a papok közül is lesznek belépők (minthogy annak idején a tilalom ellenére 123-an vették fel állami fizetésüket).

Ami az egyházmegyében megosztottságot eredményez és azt, hogy idegen egyházmegyék által kijelölt vezetőség közvetlenül érintkezik és intézkedik az egyházmegyében.

f) A gyulafehérvári egyházmegyét nem a Departament, hanem a többi öt egyházmegye zárta ki – az 53. §. elfogadásával – a nyugdíjintézetből, amennyiben nem lesz meg a hozzájárulás. A gyulafehérvári egyházmegye tehát a többi öt egyházmegyével szemben egyedül marad.

Nagyon fontosnak látszik, hogy az egyházmegyei Főhatóság megtalálja a módját ezen nehézségek és súlyos károk elhárításának.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző

A Batthyaneum ügyében foglal állást a Székeskáptalan a püspök felé. Ezt az egyházi belső megnyilatkozást az váltotta ki, hogy a Batthyaneum könyvtár államosítása (1949) után a Papnevelde által használt termék elvételét 1961-ben elrendelték. Egészen határozott, úm. egyházas megnyilatkozás (igaz, csak a püspöknek címezve), de rengeteg érveléshez felhasználható adatot tartalmaz:

JEGYZŐKÖNYV-i kivonat

az erdélyi-fehérvári székeskáptalan 1961. május 25-én tartott üléséről.²³

Jelen vannak: Boros József elnök, dr. Péter Antal, Adorján Károly, dr. Faragó Ferenc kanonokok.

²³ Káptalani Jegyzőkönyv Törzskönyve, XVI. kt. 578–579. lap. A meghozott Határozat 4 gépelt lapon beragasztva.

Sz. 26–1958. A Batthyaneum ügyében a Székeskáptalan a következő *Határozatot* hozta.

1. *Alapítás.* A Batthyaneumnak nevezett könyvtárat és csillagdat Gróf Batthyány Ignác erdélyi püspök alapította. Saját költségén állította fel a csillagdat és saját költségén szerezte be a könyvtárat. Megbízottai a könyvek vásárlására nemcsak Magyarországot és Ausztriát járták be, de Olaszországban is vásároltak könyveket (mintegy 40 000 frt-ba került a könyvek vétele).

Az eltörölt Trinitarius rend templomát és rendházát az egyházmegyének megszerezve, a templomot két részre osztatta, a felső részt a csillagvizsgáló és könyvtár, az alsó részt a papnevelő céljaira alakította át.

Így a Batthyaneum alapítása kizárólag egyházi vagyomból történt.

2. *Fenntartás.* A Batthyaneum fenntartását az alapítástól, 1781-től mostanig, tehát több mint 150 éven keresztül, kizárólag az intézet részére az alapító által tett alapítványok, valamint az erdélyi püspökök adománya, hozzájárulása eszközölte. Soha senki és semmiféle intézmény a Batthyaneum fenntartását nem segítette. Az állam sem adott soha semmiféle anyagi támogatást, sőt közmegütkezést keltve az 1930-as években az állam az európai hírű tudományos intézetet oly mértéken felüli adóval sújtotta, hogy annak megfizetése alig volt lehetséges.

3. *Gyarapítása.* A könyvár állagának gyarapítását kizárólag a csekély anyagi lehetőségekhez mért könyvvásárlások, de sokkal nagyobb mértékben az elhalt kanonokok és püspökök könyvtárának a Batthyaneum részére történt átadása eszközölte. Ennek következtében nemcsak az alapítás idején – az alapító szándékának megfelelően –, de még inkább több mint 150 éven át történt kanonoki és püspöki könyvtárak hozzácsatolása által volt a könyvtárnak egyháztudományi jellege. A könyvtár könyvállagának óriási többsége ma is egyházi jellegű munka.

Az egyházi jelleget még jobban kihangsúlyozta Batthyány püspök azon intézkedése, mely a könyvtárral és csillagdával kapcsolatosan a 10. kanonoki stallumot, a „canonicus astronomus”-t alapította. Ennek javadalmáról gondoskodott. Feladata a csillagda és a könyvtár kezelése, gondozása volt.

4. *A cél.* A könyvtár célja a mellette működő Theologia Academia tudományos segítése, támogatása volt. Ezért egyházi jellegű a könyvek túlnyomó többsége, és ezért az egyházmegyei rendelet, mely az elhalt püspökök és kanonokok könyvtárát a Batthyaneumnak rendeli átadni. A könyvtár tehát szoros kapcsolatban állott a teológiai Acemiával, annak mintegy kiegészítő részét képezte. Attól tehát nem választható el. Az Academia használta is a könyvtárat. Egyrésztől tanárai használták ki, tudományos munkásságukhoz vették azt igénybe, és tanításaik segédeszközeként használták. De használták az Academia hallgatói is, akik különben alig juthattak egyházi tudományos könyvekhez.

5. *Az állami kezelésbe vétel.* A fentiek után, mely az egyházmegye tulajdonjogát kétségtelenné teszi, súlyos sérelem, igazságtalanság és jogtalanság volt a könyvtárnak állami kezelésbe vétele.

Ez eljárás teljes ellentétben van az alapító, adományozók szándékával. Az ilyen szándékot mindig és mindenütt tiszteletben tartották.

De törvénytelen is, mert nincs törvény, mely egy élő és működő intézményt tudományos segítőforrásától megfosson és attól elzárjon.

Különösen sérelmes az eljárás módja is, mely egészen hatalmi alapon, egyszerű, külső eljárással történt, semmiféle hatóság határozatát, döntését, rendelkezését nem közölve a kezelésbe vételről. Bármiféle írásbeli közlés mellőzésével, az okok elhallgatásával, törvényre vagy rendeletre való hivatkozás mellőzésével az egy-

házmegyének még arra sem adtak lehetőséget, hogy megfelelő jogorvoslattal élhessen. Egyszerű hatalmi, erőszakos eljárással birtokba vették az egyházmegye jogos tulajdonát. Az időközben többször eszközölt tiltakozást válasza sem méltatták.

6. *A káptalani levéltár* egy részének, mely egészen esetlegesen volt és van a Batthyaneumban – állami kezelésbe való vétele, hasonlóan súlyos sérelem és jogtalanság. A Káptalan élő és működő szerv, ennek tehát levéltárhoz kizárólagos joga van. Mikor 50 év előtt Mailáth gróf püspök a Batthyaneum nagyobb értékeinek védelmére az ún. „páncélszobát” létesítette, akkor a nagyobb biztonság, a tűzveszély elkerülése végett a káptalani levéltár egy részét ott helyezték el. Fennmaradt természetesen a Káptalan kizárólagos tulajdon- és rendelkezési joga. E jogot Káptalan gyakorolta is, aminek élő bizonyossága, hogy az ott végzett rendezési munkálatokról a káptalani levéltár őre terjedelmes Katalógust készített. Megállapítva a hiányzó okmányokat is.

Most a Káptalan ki van zárva saját levéltárának használatától. A tudományos kár is jelentékeny, melyet az állami kezelésbe vétel okozott, mert a levéltár egységes Katalógusai a Káptalan tulajdonában vannak, s így a Batthyaneumban való rész (egy kis katalogizált rész kivételével) alig használható a tudományos kutatás részére.

7. *Az egyházművészeti múzeum.* Az így nevezett régi egyházi szerek kis gyűjteménye szintén beleesett az állami kezelésbe, mivel ezek a könyvtár előszobájában voltak elhelyezve. Az egyházi szerek a plébániák és templomok letétjei. Ezeket püspöki rendeletre azért hozták be a püspöki székhelyre, hogy az elkallódástól mentesítve lesznek, mivel nagy részük alig használható.

Ez egyházi szerek most a tulajdonosok akarata ellenére állami kezelésben vannak.

8. Az egyházmegye mindezek ellenére a jogos tulajdonát képező Batthyaneumot továbbra is gondjaiban tartotta. Erről

tanúskodik a kéziratokról megjelent Catalogus Concinuus és a fentebb említett levéltári rendelkezés.

De most az évek óta tartó sérelmes eljárás betetőzésére a tanügyi minisztérium végéret felhasználva a Hunyad regiunei „sfatul popular” határozatot közölt, mely a Batthyaneum épületét nacionalizálta és felszólította a Papnevelőt, hogy az épületet üresítse ki.

A minden jogos és törvényes alapot nélkülöző határozat, melyet egy teljesen illetéktelen, alsó szerv adott ki, természetesen tudomásul nem vehető. Ez ún. határozat a jogot teljesen figyelmen kívül hagyja. Hiszen a Papnevelde teljesen különálló intézmény, és még ha a Batthyaneum – tegyük fel – állami tulajdonba menne is át, ez nem érinti a Papnevelédnek az épület alsó részére vonatkozó tulajdonjogát. A sérelmes, jogtalan és törvénytelen eljárás ellen Székeskáptalan is határozott tiltakozással él, és annak mint jogtalan és törvénytelen megsemmisítését az illetékes tényezőktől elvárja.

Ezzel kapcsolatosan azonban minden lépés és eljárás megindítandó, hogy az évek óta tartó sérelmes, jogtalan állapot megszüntetessék, s az egyházmegye a Batthyaneumot – jogos tulajdonát – kezelésébe visszacapja.

Mint eddig, úgy ezután is gondoskodni fog a könyvtár kezeléséről, rendelkezésre fog állni – mint a múltban is – még a külföldi tudományos kutatóknak is, és az épület karbantartásáról is a szükségnek megfelelően gondoskodni fog. Az egyház jogos tulajdonával szembeni ezen legújabb eljárás azonban megköveteli a meg nem szüntethető tiltakozás szükségét, míg a jogos és törvényes helyzet vissza nem áll.

K. m. f.

Boros József
elnök

Faragó Ferenc
jegyző